

IN MEMORIAM THEO VAN ZIJL (1919-1996)

Uitgesproken in de kapel van zorgcentrum "Zuiderhout" te Teteringen bij de begrafenis van Pater Dr. Th.P. van Zijl S.V.D. op 11 juni 1996

Toen ik een aantal jaren geleden een Duits woordenboek van de mystiek¹ opsloeg, zag ik in de literatuuropgave de naam Th.P. van Zijl. Hetzelfde overkwam mij toen ik in een Duits handboek over middeleeuwse kloosters in Westfalen² bladerde. Ik realiseerde mij toen dat zijn proefschrift over Geert Groote, verschenen in Washington in 1963,³ een internationale betekenis had. Nog duidelijker werd mij die betekenis toen mij bleek dat één van mijn studentes in Leiden⁴ het hele boek gefotocopieerd op haar kamer had staan.

Toen in Deventer een Geert Groote-herdenking plaats zou vinden, bleek het moeilijk om Professor Van Zyl te vinden. Hij was niet meer in Amerika, niet meer in Japan, niet meer in de Philippijnen, maar waar dan? De vraag werd tijdens een etentje ik meen in Delft gesteld - in het bijzijn van Theo van Zijl. Niemand had zich gerealiseerd dat die Professor Van Zyl, waarnaar zo intensief gezocht werd, aan tafel zat.

Theo van Zijl was een geleerde. Waarom zijn vakgebied, de middeleeuwse kerkgeschiedenis, die hij in Japan doceerde, hem in een latere fase van zijn leven niet meer zo bezighield, weet ik niet. Zij werd waarschijnlijk verdrongen door een belangstelling die ook historisch van aard is, de genealogie, die hij ook op een heel wetenschappelijke wijze bedreef.

Onder zijn genealogische publicaties zijn er die met regelmaat worden geciteerd. Ik denk aan zijn artikel "Neef van de leenheer" in de bundel Zuidhollandse genealogieën.⁵ Een juweeltje is zijn bijdrage aan de bundel Uit Leidse bron geleverd over "Kerkelijke inkomsten te Koudekerk (15de-16de eeuw)"⁶, waarin hij naast zijn genealogische kennis ook zijn ervaring in de omgang met middeleeuwse handschriften kon aanwenden. Zijn wens, de resultaten van zijn jarenlange onderzoek nog bij zijn leven gepubliceerd te zien, ging in 1989/1990 in vervulling, toen hij in het tijdschrift *Ons Voorgeslacht* zijn *kwartierstaat*⁷ - het overzicht van al zijn voorouders, zowel in mannelijke als in vrouwelijke lijn - kon publiceren. De heruitgave van deze *kwartierstaat* als apart boekje⁸ in 1994 stelde hem in de

gelegenheid de gegevens nog eens zorgvuldig te controleren. De aanbidding van het eerste exemplaar door de Studiegroep Genealogie Westland in Honselersdijk was voor al zijn genealogische vrienden en hemzelf een feest.

Theo van Zijl was een groot *brievenschrijver*. De meeste brieven wisselde hij met degeen, die hem na zijn terugkeer in Nederland aangemoedigd heeft tot het genealogische onderzoek, de heer Koos Hofstede in Kwintsheul. Meer dan vierhonderd brieven van Theo van Zijl aan Koos Hofstede heb ik geteld. "Waarde vriend" was de aanhef van Theo's brieven, "eerwaarde vriend" respectvol die van de brieven van Koos Hofstede. Maar ook met talloze anderen heeft hij een intensieve correspondentie gevoerd. Geen enkele aanvraag bleef onbeantwoord, en hij heeft met zijn omvangrijke documentatie veel genealogen verder geholpen.

Het is hem met zijn genealogisch onderzoek gelukt tot diep in de middeleeuwen door te dringen. Dat hij niet alleen van "boeren en boerinnen, de glorie van ons land"⁹ afstamde, maar in vrouwelijke lijn ook van het middeleeuwse Leidse patriciaat en de oude Hollandse adel, fascineerde hem. Hij praatte er graag over en stond bij manifestaties van Vrije Tijdsbesteding voor Ouderen - voorzien van fraaie wapenschilderingen - hierover de mensen te woord.

In een brief aan Koos Hofstede van 6 juni 1979 schreef hij naar aanleiding van een bepaald perspectief in het onderzoek: "Van Willem de Cuser is het weer mogelijk de lijn door te trekken naar Karel de Grote. [...] Als dit klopt zijn we nog familie van de Koningin, en stammen van Karel de Grote af. Toch wel een interessante gedachte." Vorig jaar kon ik hem dankzij een prachtige vondst zijn afstamming van Willem die Cuser en daarmee van Karel de Grote aantonen; hij had er zichtbaar plezier in.

In een van zijn brieven aan Koos Hofstede¹⁰ schreef hij: "In 'n aflevering van Gens Nostra vond ik het hierbij ingesloten Engelse gedicht "Ancestors" [Voorouders] wat ik interessant genoeg vond om over te schrijven."

Het gedicht is van Quitilla B. Russell en ik zou hieruit één couplet willen citeren:

If you could see your ancestors
All standing in a row,

There might be some of them, perhaps,
You would not care to know,
But there's another question which
Requires a different view;
If you should meet your ancestors,
Would they be proud of you?

Ja, misschien zouden wij wel schrikken van sommigen van onze voorouders, als wij ze tegenkwamen, maar wat de tweede vraag¹¹ betreft, ik denk, Theo, dat jouw voorouders best trots op jou zouden zijn geweest.

1. Peter Dinzelbacher (Hg.), Wörterbuch der Mystik, Stuttgart 1989, S. 208.
2. Géza Jászai (Hg.), Monastisches Westfalen. Klöster und Stifter 800-1800, Münster 1982, S. 207.
3. Theodore P. van Zijl, Gerard Groote, Ascetic and Reformer (1340-1384), Washington D.C. 1963.
4. Karin Rademaker, inmiddels afgestudeerd en wonende te Weesp.
5. Th.P. van Zijl, 'Neef van de leenheer'. Van Leyden - Heerman - Van Swieten, in: B. de Keijzer (red.), Zuidhollandse genealogieën, Rotterdam 1986, p. 196-202.
6. J.W. Marsilje, P.J.M. de Baar, J.F. Jacobs, Aleid van Poelgeest en H.D. Tjalsma (red.), Uit Leidse bron geleverd. Studies over Leiden en de Leidenaren in het verleden, aangeboden aan drs. B.N. Leverland bij zijn afscheid als adjunct-archivaris van het Leidse Gemeentearchief, Leiden 1989, p. 207-213.
7. Th.P. van Zijl, Kwartierstaat Van Zijl / Van Gaalen, in: Ons Voorgeslacht, jg. 44 (1989), p. 129-142, 193-202, 321-353, 417-437, 481-502, jg. 45 (1990), p. 41-57, 205-210.
8. Th.P. van Zijl, Kwartierstaat Van Zijl / Van Gaalen, 1994.
9. Brief aan Jac.Th.A. Hofstede van 30 okt. 1980.
10. Brief van 30 mei 1969. Het gedicht was gepubliceerd in Gens Nostra, jg. 3-4 (1948-1949), p. 359.
11. Vgl. "another question". De eerste vraag was in het voorafgaande couplet gesteld: If you could see your ancestors / All standing in a row, / Would you be proud of them or not - / Or don't you really know?